

DOKTORI MŰHELYTANULMÁNYOK 2024
– DOCTORAL WORKING PAPERS 2024

Szerkesztette: Dr. habil. Bartkó Róbert PhD, habilitált egyetemi docens

**DOKTORI
MŰHELYTANULMÁNYOK
2024
– DOCTORAL WORKING
PAPERS 2024**

Szerkesztette:
Dr. habil. Bartkó Róbert PhD,
habilitált egyetemi docens

UNIVERSITAS–GYŐR Nonprofit Kft.

Szerkesztette: **Dr. habil. Bartkó Róbert PhD, habilitált egyetemi docens**

Lektorok: **Dr. Barna Attila, PhD tanszékvezető egyetemi docens (SZE-DF ÁJK Jogtörténeti Tanszék), Dr. habil. Bartkó Róbert PhD, habilitált egyetemi docens (SZE-DF ÁJK Bűnügyi Tudományok Tanszék), Prof. Dr. Bencze Mátyás egyetemi tanár (SZE-DF ÁJK Jogelméleti Tanszék), Dr. Czebe András, PhD egyetemi adjunktus (SZE-DF ÁJK Bűnügyi Tudományok Tanszék), Dr. Gyurita Erzsébet Rita, PhD egyetemi adjunktus (SZE-DF ÁJK Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszék), Dr. Horváth Balázs PhD egyetemi docens, tudományos és nemzetközi dékánhelyettes (SZ-DF ÁJK Nemzetközi és Európai Jogi Tanszék), Dr. Horváth Gergely PhD, egyetemi docens (SZE-DF ÁJK Kereskedelmi és Agrárjogi Tanszék), Dr. Karácsony Gergely PhD, egyetemi docens (SZE-DF-ÁJK Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék), Dr. Kelemen Roland PhD, egyetemi adjunktus (SZE-DF ÁJK Jogtörténeti Tanszék), Dr. Keserű Barna Arnold PhD, tanszékvezető egyetemi docens (SZE-DF ÁJK Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék), Dr. Király Péter Bálint PhD, egyetemi adjunktus (SZE-DF ÁJK Közigazgatási És Pénzügyi Jogi Tanszék), Dr. Knapp László PhD, egyetemi docens, oktatási ügyekért felelős dékánhelyettes (SZE-DF ÁJK Nemzetközi és Európai Jogi Tanszék), Reiderné Dr. Bánki Erika PhD, egyetemi docens (SZE-DF-ÁJK Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék), Dr. habil. Szoboszlai-Kiss Katalin, PhD habilitált egyetemi docens (SZE DF ÁJK Jogtörténeti Tanszék), Dr. Tresnyisán Máté, PhD egyetemi adjunktus (SZE-DF ÁJK Munka,- és Szociális Jogi Tanszék), Dr. Vermes Attila, PhD egyetemi docens (SZE-DF ÁJK Kereskedelmi és Agrárjogi Tanszék)**

ISSN 2064-1788

© UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft.

Kézirat lezárva: 2023

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

Kiadja az UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft.

Felelős kiadó a Kft. mindenkori ügyvezetője.

Műszaki szerkesztő: Nagy Zoltán

Készült a Palatia Nyomda és Kiadó Kft. nyomdájában.

Felelős vezető: Radek József

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	8
Adriana Roland De Souza Ribeiro: BILKA-KAUFHAUS VS. VON HARTZ: A JUDGMENT THAT BECAME A LANDMARK IN JURISPRUDENCE RELATED TO GENDER EQUALITY.....	9
Albert András: A VALLÁSSZABADSÁG ÉS A VALLÁSI TOLERANCIA THÖKÖLY IMRE FEJEDELEMSÉGÉBEN (1682-1685).....	19
dr. Árvai Gergő: A HELYBEN SZOKÁSOS PIACI HASZONBÉRLETI DÍJ MEGHATÁROZÁSA	34
Dr. Balázs Zsolt: A CSEMEGI-KÓDEX ORSZÁGGYŰLÉSI VITÁI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZABADSÁGVESZTÉS-BÜNTETÉSRE	47
Barabás Anita: SÖTÉT MINTÁK AZ ONLINE KERESKEDELEMBEN	57
Barzó Lilla Andrea: AZ ORVOS-BETEG JOGVISZONY A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA VILÁGÁBAN: MI KÖVETKEZIK?.....	67
Bálint Anita: AZ ÓKORI RÓMAI KATONAI MEDICINA KORAI SZABÁLYAI	77
Bencsik Imola: A TÖBBLÉPCSŐS ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI KLAUZULÁK GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSE.....	92
Biczi Dorottya: ÁTALAKÍTHATJA-E A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A BÍRÓ GARANCIÁLIS SZEREPÉT A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN?.	108
Bóka Zsolt: EGYHÁZJOG AZ ÚJ EMBERBEN (1957-1964).....	118
Dajka Zsoltné: A MUNKAKÖRNYEZETBEN A MUNKAVÁLLALÓT ÉRINTŐ KOCKÁZATI TÉNYEZŐK EGÉSZSÉGGÁROSÍTÓ HATÁSA .	138
Dékány Ádám: A HŰTLEN KEZELÉS, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL ANNAK HALMAZATI PROBLEMATIKÁJÁRA	150
D. Horváth Vanessza: A BÜNTETHETŐSÉGI KORHATÁR MEGHATÁROZÁSÁNAK DILEMMÁJA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A GYERMEK ÁLTAL ELKÖVETETT ÁLLATKÍNZÁSRA	161
DR. FÁBIÁN BALÁZS: FÁBIÁN BALÁZS EURÓPAI UTAKON: A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SZABÁLYOZÁSÁNAK KEZDETE AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS ANNAK EGYES MUNKAJOGI ASPEKTUSAI	173
Ferdics Andrea: AZ EURÓPAI UNIÓ POLGÁRSÁGÁNAK KITERJESZTÉSE, A TERÜLETEN KÍVÜLI ÁLLAMPOLGÁRSÁG TÜKRÉBEN	188

Halmainé dr. Horváth Evelin Anna: V4 ORSZÁGOK ÖNKORMÁNYZATAINAK FELADATELLÁTÁSI RENDSZERE.....	199
Dr. Hévízi Enikő: AZ EMLÉKEZET SAJÁTOS SÁGAI.....	211
Horváth Kata Zsuzsanna: SZERZŐDÉSI FORMULÁK A SULPICIUS ARCHÍVUMBÓL. A TENGERI KÖLCSÖN KÖZTES FINANSZÍROZÁSÁNAK MEGJELENÉSE A TPSULP. 51 ÉS 52 OKIRATOKBAN?	220
Kasuba Róbert István: NÉPEI: A KERESZTÉNY, ZSIDÓ ÉS MUSZLIM HÁZASSÁGJOGOK SZABÁLYOZÁSÁNAK ALAPVETŐ KÉRDÉSEI.....	232
Kádár Éva: PÉTER GÁBOR SZOVJET SORSTÁRSAI A SZOVJET ÁLLAMVÉDELMI VEZETŐK PEREINEK HATÁSA A PÉTER GÁBOR- ÜGYRE	247
Kozák Bettina: KÖZIGAZGATÁSI BÍRÁSKODÁS HAZAI FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE	260
Kozák Bettina: A JOGORVOSLATI RENDSZER ÚJRAGONDOLÁSA, FELLEBBEZÉS KONTRA KÖZIGAZGATÁSI PER	271
Kovácsné Molnár Anna: AZ EGYHÁZJOG ÉS A BÜNTETŐELJÁRÁS GYERMEKVÉDELME NEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	285
Madarász Gergő István: AZ EMBERI KÖRNYEZETET VESZÉLYEZTETŐ TEVÉKENYSÉGGEL OKOZOTT KÁROK JOGSZABÁLYI KÖRNYEZETÉNEK SAJÁTOS SÁGAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VESZÉLYES ÜZEM MEGÍTÉLÉSÉRE.....	297
Mánya Petra BÍborka: CSELEKVŐ MEGKÖZELÍTÉSEK A ROMÁNIAI ÉS MAGYARORSZÁGI ISKOLAELHAGYÁS KIHÍVÁSAINAK KEZELÉSÉRE.....	308
Mozsonyi Norbert: ÚJ DIGITÁLIS VILÁG, MINT KONKRÉT CÉL NÉLKÜLI ADATGYŰJTÉS.....	326
dr. Nagy Réka: A JOGI KULTÚRA VIZUÁLIS ELEMEL.....	343
Nagyné Hokstok Kinga: A MUNKAVÁLLALÓK MUNKAHELYI BIZTONSÁGÁRA ÉS EGÉSZSÉGVÉDELME RE VONATKOZÓ JOGI SZABÁLYOZÁS TÖRTÉNETI ASPEKTUSAI A II. VILÁGHÁBORÚ KITÖRÉSÉIG	355
dr. Néher Dóra: AZ ELLENSÉG-BÜNTETŐJOG TÉRHÓDÍTÁSA	368
Németh Botond: BÍRÓI SZERE PVÁLLALÁS VAGY SZEREPTÉVESZTÉS? AZ ANYAGI PERVEZETÉS HATÁRVIDÉKE.....	377

Paizs Melinda Adrienn: KANNABISZ HASZNÁLAT KRIMINALIZÁLT ÉS DEKRIMINALIZÁLT KÖZEGBEN - AZ ÁLLAMI PATERNALIZMUS ÉS A SZOCIOLÓGIAI VALÓSÁG VISZONYA	388
Preisinger Nikoletta: A VISEGRÁDI ORSZÁGOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A KATASZTRÓFAHELYZETEK KEZELÉSÉBEN	402
Sarkady Zsolt: A DUNA MENTI FEJEDELEMSÉGEK ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI.....	411
dr. Sári Miklós: A TÁMOGATÁSI JOGVISZONY SAJÁTOSságAI.....	428
Selnicean László: FOGYASZTÓI ALTERNATÍV VITARENDEZÉS 2023....	437
Barbara Szabó: MOBBING IM XXI. JAHRHUNDERT	451
Orsolya Lili Sztermen: INSURANCE TYPES IN LIFE OF MUSEUM INSTITUTIONS WITH A BLINK TO GERMAN INSURANCE PRACTICE	462
Szöllősi-Baráth Szabolcs: A KERETMEGÁLLAPODÁSOK MÓDOSÍTÁSA SORÁN FELMERÜLŐ DISSZENZUS JOGKÖVETKEZMÉNYEI	474
Oláh Enikő Emese: A VÍZHEZ VALÓ JOG AZ EMBERI JOGOK RENDSZERÉBEN - VALÓSÁG VAGY UTÓPIA?.....	484
Ódor Éva: A FOGYASZTÓK VÉDELMEt SZOLGÁLÓ INTÉZMÉNY-RENDSZER ALAKULÁSA -KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOKRA Megoldási javaslat a devizahiteleket érintő perekre.....	498
M. Takács Péter: A „HEARTLAND” SÚLYPONTTELTOLODÁSAI A XXI. SZÁZADI GEOPOLITIKÁBAN	512
Verebélyi Viktória: ELTÉRŐ KONCEPCIÓK, AZONOS CÉL – ÁLLAMI SZEREPVÁLLALÁS A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELEM EGYES TERÜLETÉN	535
DR. Wellmann Barna Bence PHD: AZ ONLINE OKTATÁS ADATVÉDELMI KÉRDÉSEI A KÖZNEVELÉSben ÉS A FELSŐOKTATÁSBAN.....	547

A VÍZHEZ VALÓ JOG AZ EMBERI JOGOK RENDSZERÉBEN - VALÓSÁG VAGY UTÓPIA?

Oláh Enikő Emese

Szégedi Tudományegyetem

Állam- És Jogtudományi Doktor Iskola

Nemzetközi Jogi És Európa-Jogi Tanszék

Absztrakt

A fejlődő világban több mint egymilliárd embernek nincs biztonságos ivóvíze – ami a fejlett világban élők számára magától értetődő. Közel hárommilliárd ember él anélkül, hogy hozzáférne a vízzel kapcsolatos betegségeknek való kitétség csökkentéséhez szükséges megfelelő higiéniai rendszerekhez. A nemzetközi segélyközösség, a nemzetek és a helyi szervezetek kudarca ezen alapvető emberi szükségletek kielégítésében jelentős, szükségtelen és megelőzhető emberi szenvedéshez vezetett. A kormányoknak, a nemzetközi segélyszervezeteknek, a nem kormányzati szervezeteknek és a helyi közösségeknek azon kell munkálkodniuk, hogy minden ember számára biztosítsák az alapvető vízszükségletet és ezt emberi jogként garantálják. A vízhez való emberi jog elismerésével és annak kifejezése révén, hogy hajlandóak lennének ezt a jogot kielégíteni azok számára, akiket jelenleg megfosztanak tőle.

Jelen kutatás témája a vízhez való jog megjelenése az emberi jogok rendszerében. Elsődlegesen a Szerző arra keresi a választ, hogy mikor és milyen formában jelent meg először a vízhez való jog az emberi jogok témakörét illetően. Továbbá, ismertetésre kerülnek olyan dokumentumok, amelyekben megjelenik a vízhez való jog valamilyen formában. A Szerző megvilágításba helyezi a Latin-Amerika térséget, amely a fő kutatási területet is jelenti, amelyre vonatkozóan a kutatásban arra a kérdésre keresi a választ, hogy szükség van-e önálló egyezmény megalkotására, avagy van-e olyan állam a területen, amely alkotmányában esetlegesen megjelenik a vízhez való jog.

Kulcsszavak: vízhez való jog, emberi jog, Latin-Amerika, alkotmányok

1. BEVEZETÉS

A víz az élet lényege. A biztonságos ivóvíz és a higiénia nélkülözhetetlen az élet és az egészség fenntartásához és alapvető fontosságú mindenki méltósága szempontjából. Mégis, 884 millió ember nem fér hozzá jobb ivóvízforrásokhoz, míg 2,5 milliárd ember nem jut hozzá a jobb higiéniai létesítményekhez. Bár ezek a számok aggasztó helyzetre világítanak rá, a valóság sokkal rosszabb, mivel az

informális településeken élő szegények milliói egyszerűen hiányoznak a nemzeti statisztikákból. A jelenlegi víz- és higiéniai válság gyökerei a szegénységre, az egyenlőtlenségre és az egyenlőtlen hatalmi viszonyokra vezethetők vissza, valamint a társadalmi és környezeti kihívások – a gyorsuló urbanizáció, az éghajlatváltozás, a növekvő szennyezés és a vízkészletek kimerülése – csak súlyosbítják a helyzetet. E válság kezelése érdekében a nemzetközi közösség egyre inkább felismerte, hogy a biztonságos ivóvízhez és szennyvízelvezetéshez való hozzáférést az emberi jogok keretén belül kell vizsgálni. Az ilyen hozzáférésre kifejezetten utal például a gyermek jogairól szóló egyezmény, a nőekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény és a fogyatékkal élők jogairól szóló egyezmény.¹

Számos nemzeti alkotmány védi a vízhez való jogot, vagy meghatározza az állam általános felelősségét a biztonságos ivóvízhez és a higiéniahoz való hozzáférés biztosításában mindenki számára. A következőkben azt vizsgálom meg, hogy a vízhez való jog mikor és milyen formában jelent meg először a nemzetközi jog területén, valamint ez, hogyan formálódott az idők folyamán. A hangsúlyt az emberi jogi szabályozásra fogom helyezni, mindezeket megvizsgálva a térség amelybe áttűtetve folytatom a téma boncolgatását az a Latin-Amerika térség.

2. A VÍZHEZ VALÓ JOG MEGJELENÉSE NEMZETKÖZI JOGI TERÜLETEN

A víz sokáig a legjobb esetben is csak mellékes kérdés volt a nemzetközi napirenden. Ami pedig az emberi jogi kérdéseket illeti, még kevesebb szó esett róla. Az olyan alapvető emberi jogi dokumentumok, mint az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata², valamint az 1966-os két paktum³ nem utalnak kifejezetten a vízhez való jogra. Az 1970-es évekig a genfi egyezményeken kívül egyetlen többoldalú eszköz sem tartalmazott rendelkezéseket vagy utalásokat a vízhez való hozzáférésre. Mindazonáltal az 1970-es évek óta, amikor a természeti erőforrások, a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés témái kezdtek bekerülni a nemzetközi napirendbe, számos különböző jogi értékű és jelentőségű nemzetközi eszközt fogadtak el, amelyek mind a vízhez való hozzáférés biztosításának szükségességére,

¹ United Nations Human Rights (2010): Human Rights Fact Sheet No. 35. United Nations, Geneva. 61. p. ISSN: 1014-5567.

² United Nations (1948): Universal Declaration of Human Rights. Online elérhető: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (utolsó megtekintés: 2024. 03. 11.)

³ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966. december 16., UNTS, 999. kötet, 171. p. és Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966. december 16., UNTS, 993. kötet, 3. p.

mind a vízhez való jogra vonatkoznak. Különböző nemzetközi konferenciák jelentős előrelépést tettek a vízhez való hozzáférés és az emberi jogok közötti kapcsolat előmozdításában, és fokozatosan elkezdtek felhívni a figyelmet az államok kötelezettségeire és felelősségére egyaránt. Az egyik első vonatkozó dokumentum az 1972-es Stockholmi Nyilatkozat⁴ volt, amelynek 2. alapelve⁵ megemlíttette a víz fontosságát a jelen és a jövő nemzedékek számára.

Mindössze néhány évvel később, 1977-ben került sor az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) vízügyi konferenciájára az argentinai *Mar del Platában*. A találkozót a felmerülő vízproblémák megvitatásának szentelték. A konferencia célja, ahogyan azt a konferencia végeredménye, az úgynevezett Mar del Plata-i cselekvési terv is megfogalmazta, az volt, hogy „*segítsen a világnak elkerülni egy globális méretű vízválságot*”. A cselekvési terv valójában kimondta, hogy „*minden embernek joga van ahhoz, hogy alapvető szükségleteinek kielégítésére megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvízhez jusson*.” Bár kollektív és nem egyéni jogként fogalmazták meg, ez volt az első alkalom, hogy a vízhez való jogot egyértelműen megemlíttették egy nemzetközi jogi dokumentumban. Tizenöt évvel a Mar del Plata-i konferencia után Dublinban tartották a vízről és a környezetről szóló nemzetközi konferenciát, és elfogadták az úgynevezett „*dublini nyilatkozatot*.” A 4. iránymutató elv szerint „*létfonosságú, hogy mindenekeelőtt elismerjük minden ember alapvető jogát a tiszta vízhez és a higiéniahoz való megfizethető áron történő hozzáféréshez*”. A „*megfizethető áron*” megfogalmazás szerepeltetése arra utal, hogy a vízhez való jogot nem kell ingyenesen biztosítani. Ez azzal függ össze, hogy a vizet a dublini nyilatkozatban végig gazdasági jószágnak tekintették. A Nyilatkozatot továbbították az ENSZ Környezetvédelmi és Fejlesztési Konferencia résztvevőinek, amelyet még ugyanabban az évben tartottak, ahol az Agenda 21⁶ édesvízzel kapcsolatos 18. fejezete kimondta, hogy „*a vizet gazdasági értékkel bír, véges erőforrásnak kell tekinteni, amelynek jelentős társadalmi és gazdasági következményei vannak az alapvető szükségletek kielégítésének fontosságára vonatkozóan*”, így nem foglalkozott a vízhez való jog kérdésével.

Két évvel később, a népszerűségről és fejlődésről szóló kairói nemzetközi konferencián a résztvevő államok ismételten megerősítették a vízhez való jog iránti

⁴ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 16 June 1972, UN doc. A/CONF.48/14/Rev.1.

⁵ „A Föld természeti erőforrásait, beleértve a levegőt, a vizet, a földet, a növény- és állatvilágot, és különösen a természetes ökoszisztémák reprezentatív mintáit, a jelen és a jövő nemzedékek javára kell megővni, adott esetben gondos tervezés vagy gazdálkodás révén.”

⁶ Az ENSZ 1992-ben Rio de Janeiro-ban megtartott Környezet és Fejlődés című konferenciája alkotta meg. Széleskörű és kihívásokkal teli keretet ad az olyan helyi, országos és globális akciók számára, melyek fenntartható jövőt kívánnak alkotni. Olyan fejlődési típust fogalmaz meg, amely kénytelen figyelembe fenni a jelen és a jövő generációk gazdasági, társadalmi, kulturális, politikai és környezeti problémáit.

elkötelezettségüket, hangsúlyozva, hogy az egyéneknek *„joguk van a megfelelő életszínvonalhoz, beleértve a megfelelő élelmet, ruházatot, lakást, vizet és higiéniát”*. Itt a vízhez való jogot a megfelelő életszínvonalhoz való jogból levezetett jognak tekintették. A víz mint származtatott jog fogalmát 1999-ben tovább erősítették, amikor az ENSZ Közgyűlése a fejlődéshez való jogról szóló határozatában megerősítette a vízhez való jogot. 2000-ben elfogadták a Millenniumi Fejlesztési Célok⁷ és a 7. számú célt hangsúlyozva, amelynek célja, hogy *„2015-re felére csökkenjen a biztonságos ivóvízhez való fenntartható hozzáféréssel nem rendelkező emberek aránya”*, katalizátorként hatott a vízhez való jogról szóló vita elindításában. Ahogyan a fentiekben olvasható, az emberi jogok sokáig csak szerepet játszottak a vízhez való jog kialakításában, és a jogra való hivatkozások több különböző jogterületen belül is megjelentek. A vízhez való emberi jog születése lassú és ellentmondásos volt. A nemzetközi társadalmi-gazdasági jogok katalógusában talán egyetlen más jog státusza és normatív alapja sem volt olyan vitatott, mint a vízhez való emberi jogé. Ezekről függetlenül, 2002-ben azonban az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága ismét jelentős mértékben felvetette a kérdést.⁸

A Kulturális Jogok Bizottságát, amely az 1966-os Egyezségokmány felügyeleti szerve, felkérték, hogy dolgozzon ki és fogadjon el egy általános kommentárt kifejezetten a vízhez való jogról, hogy tisztázza annak tartalmát és ennek eredményeként fogadták el a 15. számú általános jelentést. Első alkalommal határozták meg a vízhez való jog tartalmát és a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának részes államai számára felmerülő ezzel kapcsolatos kötelezettségeket. A Bizottság megállapította, hogy *„a vízhez való emberi jog nélkülözhetetlen”* és széles körű iránymutatást adott a vízhez való jog értelmezéséhez az Egyezségokmány 11. és 12. cikke alapján a megfelelő életszínvonalhoz való joggal és az egészséghez való joggal kapcsolatban.⁹ A kommentárban definiáltak, hogy mit is jelent az akkori keretek között megfogalmazva a vízhez való jog, amely nem más, mint mindenki *„elegendő, biztonságos, elfogadható, fizikailag hozzáférhető és megfizethető vízhez való joga személyes és*

⁷ Olyan 8 célt jelentenek, amelyeket az ENSZ tagállamai 2015-ig igyekeznek elérni. A 2000 szeptemberében aláírt Nyilatkozat a világ vezetőit a szegénység, az éhezés, a betegségek, az írástudatlanság, a környezetromlás és a nőkkel szembeni megkülönböztetés elleni küzdelemre kötelezi. A fejlesztési célok ebből a nyilatkozatból származnak. Minden egyes célhoz 2015-re kitűzött célkitűzések és mutatók tartoznak, amelyekkel az 1990-es színhez képest elért előrehaladás nyomon követhető. Ezek közül több közvetlenül az egészségügyhöz kapcsolódik.

United Nations General Assembly Resolution (2000): United Nations Millennium Declaration, UN. Doc. A/RES/55/2.

⁸ United Nations General Assembly Resolution (1999): The right to development, A/RES/54/175

⁹ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights General Comment No. 15. (2003): The Right to Water (articles 11 and 12), UN Doc. E/C.12/2002/11.

háztartási célokra”. Négy évvel később az ENSZ emberi jogok előmozdításával és védelmével foglalkozó albizottsága iránymutatásokat fogadott el az ivóvízhez és a higiéniahoz való jog megvalósítására vonatkozóan. Az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja is hangsúlyozta, hogy a vízzel és a higiéniával kapcsolatos állami intézkedések kiindulópontja és egységesítő elve annak elismerése, hogy a víz alapvető emberi jog. 2008-ban az Emberi Jogi Tanács létrehozta a „független szakértő megbízatását a biztonságos ivóvízhez és a higiéniahoz való hozzáféréssel kapcsolatos emberi jogi kötelezettségek kérdésében”, hogy segítsen tisztázni e kötelezettségek hatályát és tartalmát. A fentiek ismeretében jelentős előrelépés történt az ENSZ Közgyűlésének 2010. júliusi, majd az Emberi Jogi Tanács szeptemberi határozatával, amelyek kifejezetten elismerték a vízhez és a szennyvízelvezetéshez való emberi jogot. Az Emberi Jogi Tanács 2011 márciusában a független szakértő megbízatását megújította és kiterjesztette, valamint a megbízatás címét a biztonságos ivóvízhez és a higiéniahoz való emberi jogokkal foglalkozó különleges előadóra változtatta. Így a megbízatás tárgyát immár közvetlenül emberi jogi szempontból fogalmazták meg.¹⁰

Ezen túlmenően 2015-ben elfogadták a Fenntartható Fejlődési Célok, az SDGs-eket, amelyek a Millenniumi Fejlesztési Célok utódai. A Millenniumi Nyilatkozat politikai ereje ellenére a célok nem valósították meg az emberi jogokat, így 800 millió ember még mindig nem jut fenntartható módon vízhez. Az új Fenntartható Fejlődési Célok az MDGs-ekkel ellentétben univerzálisan alkalmazhatók és egyértelmű, közvetlen emberi jogi nyelven megfogalmazott célokat tartalmaznak. Ugyanezen év decemberében az ENSZ Közgyűlése új határozatot fogadott el, amely tisztázta a vízhez és a szennyvízelvezetéshez való emberi jogokat, valamint egyértelművé tette, hogy a vízhez és a szennyvízelvezetéshez való jog között határozottan különbséget kell tenni, annak ellenére, hogy ezek a jogok egymástól függenek.¹¹ Ezt a határozatot 2016 szeptemberében az Emberi Jogi Tanács határozata követte, amely megerősítette a vízhez és a szennyvízelvezetéshez való jogról, mint különálló jogokról szóló nyilatkozatot és egyúttal további három évvel meghosszabbította a különleges előadó megbízatását.¹²

¹⁰ United Nations General Assembly Resolution (2010): The Human Right to Water and Sanitation, UN Doc. A/RES/64/292.

Human Rights Council Resolution (2010): Human Rights and Access to Safe Drinking Water and Sanitation, UN Doc. A/HRC/RES/15/9

¹¹ United Nations General Assembly Resolution (2015): The Human Rights to Safe Drinking Water and Sanitation, UN Doc. A/RES/70/169.

¹² Human Rights Council Resolution (2016): The Human Rights to Water and Sanitation, UN.Doc./A/HRC/RES/33/10.

3. A VÍZHEZ VALÓ JOG A NEMZETKÖZI EMBERI JOGI SZABÁLYOZÁSBAN

Pierre Thielbörger¹³ szerint: „*Aligha van olyan személy, sem olyan állam, aki cáfolná azt a normatív állítást, hogy minden embernek joga van a megfelelő mennyiségű és minőségű vízhez.*”¹⁴ Mindazonáltal egy ilyen jog létezésének megállapításához a nemzetközi jog forrásainak vizsgálatára van szükség. A következőkben a vízhez való jog jogi kerete kerül megvizsgálásra, ahogyan az a meglévő nemzetközi jogi eszközökben szerepel. Amint az előző fejezetben láttuk, a vízhez való jog fejlődésének nagy része a szigorúan vett emberi jogi szférán kívül zajlott. Ezért logikusnak tűnik, hogy az emberi jogi alapok meghatározása előtt röviden más jogterületek is említésre kerüljenek.¹⁵

A vízzel kapcsolatos kérdéseket általában a nemzetközi környezetvédelmi joggal összefüggésben tárgyalják, amely viszont szoros kapcsolatban áll az emberi jogokkal. Számos emberi jogot érint a környezeti állapot romlása és ez alól a vízzel kapcsolatos kérdések sem kivételek. Nyilvánvaló példa erre a víz környezetszennyezése, amely közvetlenül érinti az egészséghez való jogot. A tájékoztatáshoz való jog és az olyan döntésekben való részvételhez való jog, amelyek közvetlenül vagy közvetve érintik az egyének élőhelyét, szintén érintett olyan helyzetekben, ahol a víz kulcsfontosságú tényező, mint például az őslakosok ősi földjeinek kizsákmányolása. A vízhez való kifejezett jogot nem könnyű megtalálni a nemzetközi környezetvédelmi jogi szerződésekben. Ehelyett számos nem kötelező erejű jogi eszközben alakították ki. E nem kötelező erejű jogi eszközök közül sokan elfogadták, hogy az alapvető emberi jogok, mint például az élethez, az egészséghez és a jóléthez való jog attól a feltételezéstől függ, hogy az emberek számára biztosított legyen a megfelelő minőségű és mennyiségű vízhez való hozzáférés.¹⁶

Az 1972-es Stockholmi Nyilatkozat az egyik legkorábbi környezetvédelmi eszköz, amely elismeri a „...*méltóságteljes és jólétet biztosító minőségű környezethez való alapvető jogot.*”¹⁷ A nyilatkozat emellett az egyik legelső olyan eszköz, amely a vízre jogalapú módon hivatkozik. A nyilatkozat 2. alapelve szerint „... *a vizet ... meg kell védeni ... a jelen és a jövő nemzedékek számára.*” A nyilatkozat 21. elve kimondja, hogy „*az*

¹³ A bochumi Ruhr Egyetem német közjog és nemzetközi jog professzora, különös tekintettel a béke és a fegyveres konfliktusok nemzetközi jogára.

¹⁴ Pierre Thielbörger (2014): *The right(s) to water – The multilevel governance of a unique human right*, Springer Verlag Berlin Heidelberg, 73. p. (Továbbiakban: Pierre Thielbörger, 2014.)

¹⁵ International Court of Justice (1946): *Statute of the International Court of Justice*. Article 38. Online elérhető: <https://www.icj-cij.org/statute> (utolsó megtekintés: 2024.03.12.)

¹⁶ Romina Picolotti, Jorge D. Taillant (2010): *Linking Human Rights and the Environment*. University of Arizona Press, Arizona. 264. p. ISBN: 0816522618

¹⁷ Stockholmi Nyilatkozat, 1. alapelve: „*Az embernek alapvető joga van a szabadsághoz, az egyenlőséghez és a megfelelő életfeltételekhez, olyan minőségű környezetben, amely lehetővé teszi a méltóságteljes és jóléti életet, és ünnepélyes felelősséggel tartozik a környezet védelméért és javításáért.*”

államoknak szuverén joguk van saját erőforrásaik kiaknázására saját környezetvédelmi és fejlesztési politikájuknak megfelelően”. Ez a vízhez való jog tekintetében azt jelentheti, hogy nemzetközi kötelezettségvállalásai függvényében minden állam engedélyezheti vagy nem engedélyezheti az ivóvíz exportját és hozzájárulhat vagy nem járulhat hozzá a szomszédos lakosság vízzel való ellátásához. Ez egyértelmű példája annak, hogy a vízszabályozás egy olyan időszakban íródott, amikor az állam még előtérben volt. Az elv azonban továbbra is azt magyarázza, hogy az államok „...felelősek azért, hogy a joghatóságuk vagy ellenőrzésük alá tartozó tevékenységek ne okozzanak kárt más államok környezetében vagy a nemzeti joghatóság határain túli területeken”.¹⁸

1977-ben a fent említett *Mar del Plata* cselekvési tervben tettek először említést a vízhez való jogról, amikor kimondták, hogy „minden embernek joga van ahhoz, hogy alapvető szükségleteinek megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvízhez jusson”.¹⁹ 1992-ben az I. Föld-csúcstalálkozó Agenda 21-je még inkább elismerte, hogy minden embernek, függetlenül fejlettségi szintjétől, valamint társadalmi és gazdasági körülményeitől, joga van ahhoz, hogy alapvető szükségleteinek megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvízhez jusson.²⁰ Szintén az I. Föld-csúcstalálkozó Riói Nyilatkozata megerősítette a Stockholmi Nyilatkozatot és annak 21. alapelvét, a 2. alapelvében. Ez az alapelv a „*nobarm*” szabályként vált ismertté és ma már széles körben elismert nemzetközi szokásjogi szabály.²¹

Említésre méltó még a Gabčíkovo-Nagymaros-ügy Magyarország és Szlovákia között, amelyről 1997-ben döntött a Nemzetközi Bíróság. Ez volt az egyik első olyan ügy, amelyben a Bíróság mélyrehatóan foglalkozott a nemzetközi környezetvédelmi jog kérdéseivel, de jelen tanulmány szempontjából fontos, hogy az ügy kiváló példája annak, hogy a nemzetközi környezetvédelmi jog hogyan kapcsolódik szorosan az emberi jogokhoz. *Weeramantry*²² bíró különvéleményében azt írta, hogy „*a környezet védelme... a kortárs emberi jogi doktrína létfonosságú része, mivel számos emberi jognak, például az egészséghez és magához az élethez való jognak is elengedhetetlen feltétele... a környezet károsítása veszélyeztetheti és alááshatja az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában és más emberi jogi eszközökben említett összes emberi jogot*”.²³

¹⁸ United Nations General Assembly Resolutions (1972): Declaration on the Human Environment, UN Doc. A/CONF. 48/14, at 2 and Corr. 1.

¹⁹ United Nations Department of Public Information, Division for Economic and Social Information (1977): UN Water Conference, Mar del Plata Action Plan. UNST/DPI/DESI(063.1)/M2

²⁰ Botanic Garden Conservation International (1999): Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development. Vol. 3, No. 2, 48-54. p.

²¹ Alan Boyle, Catherine Redgwell (2021): Birnie, Boyle, and Redgwell's International Law and the Environment. 4th edition, Oxford University Press, Oxford. 904. p. ISBN: 9780199594016

²² Jogtudós és a Nemzetközi Bíróság alelnöke volt, aki döntő szerepet játszott a nemzetközi jog megerősítésében és kiterjesztésében. Munkássága bemutatta, hogyan lehet a nemzetközi jogot felhasználni az olyan aktuális globális kihívások kezelésére, mint a nukleáris fegyverek folyamatos fenyegetése, az emberi jogok védelme és a környezetvédelem.

²³ Case concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project (1997): Hungary vs. Slovakia, B ICJ/692 9210707575, separate opinion of Weeramantry 4.

Mindezek a nyilatkozatok többek között elismerték vagy legalábbis felszólították az államokat a vízhez való jog elismerésére, amelyek közül többségük nagy politikai értékkel bír. Természetüknél fogva azonban nem kötelezőek közvetlenül az államokra nézve, mivel nem kötelező erejű jogi eszközök. Ez nem azt jelenti, hogy ezek nem számítanak, hanem azt, hogy a vízhez való elismert jog mellett nehéz érvelni a nem kötelező erejű joggal, mint egyedüli jogforrással. A vízhez való jog olyannyira „*nagy ismeretlen*” volt az emberi jogok gyűjteményében, hogy egyesek még azt is megkérdőjelezték, hogy „*vajon helyénvaló-e ezt emberi jogként megnevezni*”.²⁴

3.1. NEMZETKÖZI VÍZJOG

A nemzetközi környezetvédelmi joghoz kapcsolódik a nemzetközi vízjog. A nemzetközi környezetvédelmi jog környezetvédelmi céljától eltérően a nemzetközi vízjog a nemzetközi vízfolyások elkerülésével és fejlesztésével foglalkozik. Bár a két jogterület ugyanazt a tárgyat, nevezetesen a vízkészleteket érinti, és néha átfedik egymást. A nemzetközi vízfolyások nem hajózási célú használatának jogáról szóló 1997. évi ENSZ-egyezmény tartalmazza az államok azon kötelezettségét, hogy a nemzetközi vízfolyásokat méltányos és ésszerű módon, az optimális és fenntartható használat elérése érdekében használják.²⁵ Két állam közötti, a nemzetközi vízfolyás eltérő használatára vonatkozó vita esetén az államoknak különös figyelmet kell fordítaniuk „*a létfontosságú emberi szükségletek követelményeire*”.²⁶ Ez nyilvánvalóan nem jelenti a vízhez való jog kifejezett elismerését, de a vízfolyási egyezményt tárgyaló bizottság nyilatkozata szerint „*a létfontosságú emberi szükségletek meghatározásakor különös figyelmet kell fordítani az élet fenntartásához elegendő víz biztosítására, beleértve az ivóvizet is...*”. Ez tehát mindazonáltal hallgatólagos utalás a vízhez való hozzáférés alapvető fontosságára, amelynek minden olyan döntés alapját kell képeznie, amelyet a részes államok a Vízfolyási Egyezmény alkalmazása során hoznak. Következésképpen a vízfolyási egyezmény 5. cikkében szereplő „*méltányos használat*” elvét a „*létfontosságú emberi szükségletek*” szemszögéből értékeli.²⁷

A nemzetközi vízfolyások használatát az államok szabályozzák, de a vízhiányos területeken az egyik állam által vagy az államon belül hozott intézkedések közvetlenül vagy közvetve érinthetik a másik államban élő egyéneket, beleértve emberi jogaik megvalósulását is. Példaként említhető egy nemzetközi vízfolyás állami létesítmény

²⁴ Pierre Thielbörger, 2014.

²⁵ United Nations (1997): Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses, UN Doc. A/Res/51/229, Article 5. (Továbbiakban: United Nations, 1997.)

²⁶ United Nations, 1997. Article 10.

²⁷ United Nations (1997): Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses – Report of the sixth Committee Convening as the Working Group of the Whole, UN Doc.A/51/869.

általi szennyezése, egy gát építése, amely visszatartja a vizet és hasonlók.²⁸ Fontos megjegyezni, hogy a „*no harm*” szabály nem abszolút tilalom a határokon átnyúló károkozásra, hanem inkább a megelőzésre vonatkozó kellő gondossági kötelezettség és a betartást így az államnak a károkozás elkerülésére irányuló ésszerű magatartása határozza meg. Ezt megerősítette a 2006-os Argentína és Uruguay között zajló *Pulp Mills-ügy*, amelyben a két állam az Uruguay folyó használatán vitatkozott. A károkozás tilalmának szabálya azonban nem működik jogalapként az érintettek számára, hogy emberi jogaik megsértésére hivatkozzanak, mivel a vízfolyás-egyezmény tárgya maguk a társparti államok közötti kapcsolat, nem pedig az állam és az egyén közötti kapcsolat.²⁹ Mind azon által ez az eset ékes példája annak, hogy az államközi kapcsolatokat érintően is felmerül a vízhez való jog kérdésköre, annak ellenére, hogy ebben az esetben az államokat érintette a vita, mint sem az egyéneket és azok jogait.

4. A VÍZHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÜLÉSE LATIN-AMERIKÁBAN

A fentiekben említett *Pulp Mills-ügy* egy jó példa arra vonatkozóan, hogy Latin-Amerika egy olyan térség, amely érdekes példája annak, hogy miként zajlanak a vízhez való jogot érintő változások. A terület azon országaiban is, ahol a vízhez való jog az alkotmányban nincs rögzítve, a nemzeti bíróságok megerősítették a vízhez való jogot. A vízkészletek bőségesek, a becslések szerint a régió a világ édesvízkészletének 35%-át tartalmazza, a lakosság jelentős része nem jut biztonságos vízhez és szennyvízelvezetéshez, ugyanis a lakosságnak csak a 20%-a rendelkezik megfelelő szennyvízelvezetéssel. Ennek a helyzetnek az egyik fő oka a vízkészletekkel való hiányos gazdálkodás. A térség lakosságának közel 13,9%-a (71,5 millió ember) nem jut ivóvízhez, ennek pedig a 63%-a (45 millió ember) vidéken él.³⁰ A vízhez való egyenlőtlen hozzáférés a térségben a méltányosság tágabb értelemben vett kérdésével is összefügg. Emellett sok vidéki közösség függ a korlátozott édesvízkészletektől (felszíni és felszín alatti vizek), sokan mások pedig az esővízre

²⁸ Case concerning the Pulp Mills on the River Uruguay (2006): Argentina vs. Uruguay, Provisional Measures, I.C.J. Reports 2006, 113. p.

²⁹ Pierre Thielbörger, 2014.

³⁰ M. Belén Olmos Giupponi, Martha C. Paz (2015): The Implementation of the Human Right to Water in Argentina and Colombia. Anuario Mexicano de Derecho Internacional, Vol. 15, no. 1, 323-352. p. (Továbbiakban: M. Belén Olmos Giupponi, Martha C. Paz, 2015.)

támaszkodnak, olyan gyűjtési módszerekkel, amelyek nagyon érzékenyek az aszályokra.³¹

Latin-Amerikában a vízhez való jog gyakran szorosan kapcsolódik a vízgazdálkodáshoz és az alkotmányos jogok védelméhez. Az elmúlt években több latin-amerikai ország is megreformálta alkotmányát, hogy kifejezetten rögzítse a vízhez való jogot. Ilyen például Bolívia 2009-ben³², Ecuador 2008-ban és Uruguay 2004-ben³³, amely alkotmányának 47. cikke kimondja, hogy „*a víz az élet alapvető erőforrása*” és „*a vízhez és a higiéniahoz való hozzáférés*” emberi jog.³⁴ Más latin-amerikai alkotmányok is tartalmazzák a jog közvetett elismerését. Ilyen többek között Guatemala, Chile, Venezuela, Argentína és Kolumbia. Az argentin alkotmányban a vízhez való jogot nem ismerik el kifejezetten, de azt az egészséges környezethez való jog részének tekintik, amelyet a 41. cikk véd.³⁵ Emellett a 75. cikk értelmében a főbb nemzetközi és regionális emberi jogi szerződések alkotmányos hierarchiát élveznek. A vízhez való jogot a nemzeti jog is garantálja és a jogra a nemzeti bíróságok előtt lehet hivatkozni. A Legfelsőbb Bíróság elé került 2008-as ügyben, amely egy bizonyos vízgyűjtő terület vízszennyezésével foglalkozott, a bíróság hangsúlyozta, hogy meg kell védeni „a környezet kollektív közös és oszthatatlan használatát”. 1999-ben *Neuquén* tartomány több bírósága is hangsúlyozta a „vízhez való emberi jog hatékony védelmének biztosítását”, miután egy szennyezés miatt gyermekek egészsége került veszélybe. A vízhez való jog védelme Kolumbiában bizonyos értelemben hasonló az argentin elismeréshez, mivel a jog itt is az alkotmány 79. cikkében foglalt egészséges környezethez való jog keretében érvényesül. Emellett az alkotmány 366. cikke szerint a vízellátás az állam által nyújtandó közszolgáltatás

³¹ The World Bank (2013): World Water Day: Latin America leads in water management but inequalities in access remain. Online elérhető: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2013/03/22/world-water-day-latin-america-achievements-challenges> (2024.03.14.)

³² Constitution of Bolivia (2009): Article 16.1 "Everyone has the right to water.". Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Bolivia/bolivia09.html> (utolsó megtekintés: 2024.03.15.)

³³ Oriental Republic of Uruguay (2004): Constitución Política de la República Oriental del Uruguay de 1967. Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Uruguay/uruguay04.html> (utolsó megtekintés: 2024.03.15.)

³⁴ Constitution of Ecuador (2008): Article 12. "The human right to water is essential and cannot be waived. Water constitutes a national strategic asset for use by the public and it is unalienable, not subject to a statute of limitations, immune from seizure and essential for life". Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Ecuador/english08.html> (utolsó megtekintés: 2024.03.15.)

³⁵ Encyclopedia.com: Argentina, Constitutions. Online elérhető: <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/argentina-constitutions> (utolsó megtekintés: 2024.03.15.)

kategóriájába tartozik.³⁶ Kolumbiában a vízhez való joggal kapcsolatos ítélkezési gyakorlat meglehetősen következetes. A bíróságok elsősorban az Amerika-közi Emberi Jogi Bíróság ítélkezési gyakorlatára és a 15. számú általános megjegyzésben foglalt értelmezésre támaszkodtak.³⁷

5. ÖSSZEGZŐ GONDOLATOK

A fentiek szerint a víz a jog számos különböző területének fontos és szerves részét képezi, amelyek sok esetben összefonódnak és kapcsolódnak az emberi jogi joghoz. A nemzetközi környezetvédelmi jog keretében történt az első utalás a vízhez való jogra, és a vízhez való jog jó néhány évig itt is fejlődött. A nemzetközi környezetvédelmi jog a vizet mint környezeti erőforrást védi, és a víz minőségét környezetvédelmi rendelkezésekkel lehet védeni. Bár a nemzetközi környezetvédelmi jog közvetve számos emberi jogot véd, mint például az élethez és az egészséghez való jogot, a vízhez való jogot mint emberi jogot közvetlenül nem biztosítja. Ahhoz azonban, hogy a vízhez való emberi jog megvalósulhasson, a környezetet és a vízkészleteket védeni kell. Így a nemzetközi környezetvédelmi jog és az emberi jog bizonyos értelemben erősíthetik egymást.

Összefoglalva, a vízhez való jog az egyének azon jogaként merült fel, hogy egyenlő mértékben jussanak elegendő vízhez. A hozzáférhetőséget többféle módon kell biztosítani, nevezetesen: fizikai hozzáférhetőség (megfelelő mennyiség és minőség) és megfizethetőség. Ezeket a vízhez való joggal kapcsolatos követelményeket a gyakorlat fényében kell meghatározni. Ami a mennyiséget illeti, nincs nemzetközi konszenzus arról, hogy egy személynek naponta hány literre van szüksége az alapvető túlélési és egészségügyi szükségletek kielégítéséhez. A minőség tekintetében a víznek biztonságosnak kell lennie, vagyis mentesnek kell lennie az ember egészségét veszélyeztető mikroorganizmusoktól, kémiai anyagoktól és radiológiai veszélyektől. A víznek gazdasági szempontból hozzáférhetőnek kell lennie, azaz a vízdíjakat nem szabad túlzottan magasra emelni. Végezetül a jog megvalósítása során tiszteletben kell tartani a megkülönböztetésmentességet és az információhoz való hozzáférést. A jog végrehajtásával kapcsolatban azonban továbbra is vannak nyitott kérdések. Többek közt az, hogy az államok között még mindig nézeteltérések vannak a vízhez való egyenlő hozzáféréshez való jog elismerését illetően, részben azért, mert e tekintetben nincs kötelező erejű nemzetközi jogi eszköz.

³⁶ 1991 Constitution of Colombia, Article 79.

Online elérhető: https://www.constituteproject.org/constitution/Colombia_2015 (utolsó megtekintés: 2024.03.15.)

³⁷ M. Belén Olmos Giupponi, Martha C. Paz, 2015.

A vízhiány és a vízhez való nehéz hozzáférés, valamint az éghajlatváltozás lehetséges negatív hatásainak összefüggésében a vízhez való jog elismerése az első lépés a megfelelő és hatékony védelem biztosítása érdekében. Még ha nincs is olyan konkrét és kötelező érvényű nemzetközi emberi jogi eszköz, amely a vízhez való jogot rögzítené.

IRODALOM

- 1991 Constitution of Colombia, Article 79.
- Online elérhető: https://www.constituteproject.org/constitution/Colombia_2015
- Alan Boyle, Catherine Redgwell (2021): Birnie, Boyle, and Redgwell's International Law and the Environment. 4th edition, Oxford University Press, Oxford. 904. p. ISBN: 9780199594016
- Botanic Garden Conservation International (1999): Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development. Vol. 3, No. 2, 48-54. p.
- Case concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project (1997): Hungary vs. Slovakia, B ICJ/692 9210707575, separate opinion of Weeramantry 4.
- Case concerning the Pulp Mills on the River Uruguay (2006): Argentina vs. Uruguay, Provisional Measures, I.C.J. Reports 2006, 113. p.
- Constitution of Bolivia (2009): Article 16.1 "Everyone has the right to water.". Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Bolivia/bolivia09.html>
- Constitution of Ecuador (2008): Article 12. "The human right to water is essential and cannot be waived. Water constitutes a national strategic asset for use by the public and it is unalienable, not subject to a statute of limitations, immune from seizure and essential for life".
- Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Ecuador/english08.html>.
- Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 16 June 1972, UN doc. A/CONF.48/14/Rev.1.
- Encyclopedia.com: Argentina, Constitutions. Online elérhető: <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/argentina-constitutions>
- Human Rights Council Resolution (2010): Human Rights and Access to Safe Drinking Water and Sanitation, UN Doc. A/HRC/RES/15/9
- Human Rights Council Resolution (2016): The Human Rights to Water and Sanitation, UN.Doc./A/HRC/RES/33/10.

- International Court of Justice (1946): Statute of the International Court of Justice. Article 38. Online elérhető: <https://www.icj-cij.org/statute>
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights General Comment No. 15. (2003): The Right to Water (articles 11 and 12), UN Doc. E/C.12/2002/11.
- M. Belén Olmos Giupponi, Martha C. Paz (2015): The Implementation of the Human Right to Water in Argentina and Colombia. Anuario Mexicano de Derecho Internacional, Vol. 15, no. 1, 323-352. p.
- Oriental Republic of Uruguay (2004): Constitución Política de la República Oriental del Uruguay de 1967.
- Online elérhető: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Uruguay/uruguay04.html>
- Pierre Thielbörger (2014): The right(s) to water – The multilevel governance of a unique human right, Springer Verlag Berlin Heidelberg, 73. p.
- Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966. december 16., UNTS, 999. kötet, 171. p. és Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966. december 16., UNTS, 993. kötet, 3. p.
- Romina Picolotti, Jorge D. Taillant (2010): Linking Human Rights and the Environment. University of Arizona Press, Arizona. 264. p. ISBN: 0816522618
- The World Bank (2013): World Water Day: Latin America leads in water management but inequalities in access remain. Online elérhető: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2013/03/22/world-water-day-latin-america-achievements-challenges>
- United Nations (1948): Universal Declaration of Human Rights. Online elérhető: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations (1997): Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses, UN Doc. A/Res/51/229, Article 5., Article 10.
- United Nations (1997): Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses – Report of the sixth Committee Convening as the Working Group of the Whole, UN Doc.A/51/869.
- United Nations Department of Public Information, Division for Economic and Social Information (1977): UN Water Conference, Mar del Plata Action Plan. UNST/DPI/DESI(063.1)/M2
- United Nations General Assembly Resolutions (1972): Declaration on the Human Environment, UN Doc. A/CONF. 48/14, at 2 and Corr. 1.
- United Nations General Assembly Resolution (1999): The right to development, A/RES/54/175

- United Nations General Assembly Resolution (2015): The Human Rights to Safe Drinking Water and Sanitation, UN Doc. A/RES/70/169.
- United Nations General Assembly Resolution (2010): The Human Right to Water and Sanitation, UN Doc. A/RES/64/292.
- United Nations General Assembly Resolution (2000): United Nations Millennium Declaration, UN. Doc. A/RES/55/2.
- United Nations Human Rights (2010): Human Rights Fact Sheet No. 35. United Nations, Geneva. 61. p. ISSN: 1014-5567.